

Posudek vedoucího DP

Předložený text představuje další krok v sérii diplomových a bakalářských závěrečných prací, rozvíjejících teorii pohádek: DP Šimotové se mimo rozborů několika jednotlivých pohádek věnovala zvláštnostem pohádky jako literárního žánru, BcP Táborské Červené karkulce jako příkladu na střet nejrůznějších interpretací, ba projektivních výkladů (několika psychoanalytických, několika etnologických, několika feministických), Bc Kubíčkové Popelce jako materiálu pro srovnání zejména freudovského a jungovského směru výkladu...

DP studentky Horkové se soustřeďuje na specifiku komunikační situace pro pohádku jako žánr (rodičovské čtení dětem před spaním), na její blízkost ke snu a na její souvislost s fantaziemi, rodiči živenými mimo literární rámec, jednak jako strašení nadpřirozenými či groteskně fantaskními ("snovými") postavami (čarodějnice, dědek s pytlem), jednak jako používání rituálů Mikuláše a Ježíška.

Práce má část teoretickou a praktickou; tu druhou založenou na rozhovorech s devíti manželskými páry a jejich dětmi. Ke kladům teoretické části patří výborná práce s literaturou a zavedení zajímavé a opomíjené literatury slovenské na toto téma. Celkově je práce psána velmi nenápadně (místy možná málo vypointované), ale velmi citlivě k tomu, co je rodina s jejími zvyky, a k psychickému světu dítěte. Práce dává do *souvislosti* či někdy aspoň do *blízkosti* některé momenty. Ty, které považuji pro sebe za nejvíce inspirativní, uvádím.

- Teorie pohádek často zmiňují, že v pozadí je dávný zmizelý mýtus a rituál, často iniciační, nového zrodu; ale používáním slova "rituál" na čtení před usnutím Horková ukazuje, že tento rituál se vlastně možná v malém každodenně odehrává (ráno je zrození);

- ukazuje se, že "pohádková práce" má podobnou strukturu jako Freudova slavná "snová práce" s jejím šifrováním poselství;

- pohádka vypadá jako určitá, společensky nachystaná injekce daná dítěti, aby se mu dobře spalo; stejné konflikty by ho strašily i bez ní, ale tady, v pohádce, aspoň dobře skončí, a spánek by tak mohl být klidnější;

- jedná se zjevně o komunikaci tří nevědomí či nevědomých fantazijních útvarů: "společenského" artefaktu (pohádky), rodiče, dítěte; o tom svědčí zjištění, že rodiče ve prospěch pohádky uvádějí, že se s ní obohacuje slovní zásoba a podobné nesmyslné, obecné a ventilové argumenty. Jen jeden z rodičů si všiml podivuhodných surovostí až zvrhlostí v pohádce (ale nevím, zda věděl, že dítě by je mohlo mít fantazijně i bez ní);

- naproti tomu rodičovský argument o morálnosti pohádky, zejména o vítězství dobra nad zlem a zejména jedné citlivé matky o "naději", to už má určité racionále, a sice v tom, že co dítě budí, jsou výčitky, že není či nebylo "hodné", často vyjadřující chaos z jeho denních pudových vzrušení: pohádka je třídí, kanalizuje a dítě ospravedlňuje dobrým koncem. Tyto temné síly mají pravdu jako noc, ale nakonec platí den s jeho realitou (co je realita, přítom není jednoduché, neboť se i zde vyskytují strašidelné postavy – viz druhý aspekt o strašení aj.);

- v literárně vědní literatuře autorka bohužel nemohla najít solidní, ale bohužel jen velmi přibližná vymezení toho, jaké jsou vlastně v postavě pohádky. Tak se někdy zdá, že se postava vyvíjí (ona většinou jen trpí, aby zvítězila; někdy se poučí), také je zřejmé, že se tam některé postavy (opět souvislost se snem) rozdvíjejí, Milčák (cit. na s. 23) hovoří inteligentně o "absolutní určenosti hrdiny", kdy hlavní postava nemůže nezvítězit: vtip je ale v tom, že pohádka jako by byla fiktivním snem hlavní postavy, s níž se identifikuje čtenář (posluchač), takže všechny vedlejší postavy jsou vlastně jeho city k někomu. Rodič čta dítěti mu např. říká: "Já vím, ty si myslíš, že máma je teď hrozná macecha, ale všechno dopadne, zařídíme ti prince, když nebudeš taková pánovitá..." (možný výklad Popelky);

- naléhání na opakování pohádky bych viděl hodně jako potřebu freudovského "vázání" primárních vzruchů a scén do sekundárního procesu, tedy nakonec do slov.

V analýze nadpřirozených bytostí v žitém, ne pohádkovém světě si autorka všimla několika dalších pozoruhodných věcí: časté amnézie na ně (i na čtení pohádek); paradoxu, že i rodiče, kteří děti nestraší, nadpřirozeného Ježíška a Mikuláše rádi v dětech udržují; toho, že děti se nejvíce bojí separace od rodičů (která zaznívá i v pohádkách); víra v Ježíška je cosi jako tabu nevinosti, které si děti udržují, i když už na druhou stranu vědí, že neexistuje (je to cosi jako tajemství plození – koneckonců, děti nosí pohádkově čap – nebo jako falu, jehož kastraci odmítají u matky připustit).

Práci považuji za velmi zdařilou a doporučuji pro ni hodnocení "výborně".